

Gamla fönster bättre än nya

Som fortsättning på vår fönsterkurs så hänvisar jag till Byggnadskultur 1.17 som har ett helt nummer om gamla fönster. Byggnadskultur är Svenska byggnadsvårdföreningen tidskrift och finns på byggbiblioteket på gamla folkskolan. Där finns också en kopieringsmaskin om man vill ta någon kopia.

En ny dansk undersökning visar att gamla fönster är bättre än nya. Man har presenterat fem punkter:

1. De gamla fönstren passar bättre in i husets arkitektur än nya. Även de måttbeställda nya fönstren är sällan likadana som de gamla utan ger ett annorlunda intryck.
2. De gamla fönstren håller längre än de nya. Att de nya materialen skulle vara hållbarare är en myt (eller ren lögn om man så vill). Isoleringrutorna har en livstid på 20-30 år medan gamla fönster har hållit i hundratals år utan annat underhåll än en lätt ommålning.
3. Energieffektivitet påstås var bättre för nya fönster men den danska undersökningen visar att man med enkla metoder och utan att förstöra fönstret kan få bättre energieffektivitet än med nya fönster.
4. De gamla fönstren är enklare och billigare att underhålla än nya. De nya skall vara "underhållsfria" men det är en omskrivning av "omöjliga att underhålla". Nya fönster börjar efter en tid att läcka och isoleringsgasen mellan glasen läcker ut och kondens kommer in. Det ser vi tydligt på Ribackhuset som byggdes 1977. Då kan man inte reparera fönstren utan de måste bytas (åtminstone glaskassetterna).
5. De nya termoglasen har en otrevlig egenskap att hindra radiovågor vilket betyder att man inte kan tala i mobiltelefon inomhus ifall fältstyrkan är dålig. Termoglas har nämligen ett riktigt tunt lager metall fäst vid glaset. Det hindrar värmestrålning från att gå ut men det hindrar också radiovågor.

I Byggnadskultur 1.17 finns en grundlig beskrivning av skillnaderna i gamla fönsters bågar och spröjsar som är väldigt smäckra och eleganta (men ända starka). I ett gammalt fönster täcker spröjsen bara 2,5 cm åt alla håll ! Om man ser rakt emot de nya fönstrens pålimmade spröjsar så är de också 2,5 cm men genast då man ser litet snett genom fönstret så täcker de upp till 5 cm. Men de pålimmade spröjsarna brukar ramla bort efter ett antal år. De nya fönstren med genomgående spröjsar har 3,5 cm bredd rakt framifrån och omkring 6 cm från sidan så de blir betydligt klumpigare. Det beror på att de har dubbla glas i en kasset.

Ifråga om hållbarhet så måste man inse hur fönstervirket valdes förr. Man gick ut i skogen och valde ut kvistfria och raka tallar som sedan ringbarkades så att tallen började samla kåda och impregnerade virket. Det fick sedan stå i upp till sex år innan det höggs ned och sågades. Virket skulle lufttorka i skugga i två år efter det. Det virke som sedan användes till fönster var otroligt starkt och det riktigt skär i hjärtat då dumbommar kastar bort dessa fönsterbågar eller bränner upp dem. Så fina bågar tillverkas inte mer. De kan hålla i hundratals år med litet målning då och då (om man inte använder plastfärg för då stängs fukten in och träet ruttnar).

I motsats till dessa så har nya fönster en kort hållbarhet. Isoleringsfönstren består av två glas med isoleringsgas emellan. Problemet är att tätningen mellan rutorna inte håller så värst länge. Speciellt solsken sönderdelar de plastmaterial som används. Och då tätningen ger upp så måste man byta hela kassetten – ofta hela fönstret. Det blir mycket dyrare än att nån gång måla om fönstret och reparera kittet.

Energibesparing används ofta som den viktigaste orsaken till att man måste byta ut fönstren – men stämmer det ? För det första så måste man sätta besparingen i rätt perspektiv. Fönstrens andel av klimatskalet på ett hus är bara kring 15 % och besparingen då man går från tvåglasfönster till isolerglasfönster bara mellan 4 och 8 %. Om man byter glaset i

innerfönstret till lågmissionsglas så får man pengarna tillbaka på 9-18 år men om man byter till fönster med glaskassett så tar det 32-36 år. Och då måste allting bytas igen så det blir aldrig lönsamt. Dessutom måste man kanske gå ut ur huset för att tala i mobiltelefon efter bytet.

Enligt de danska metoderna för energieffektivisering av gamla fönster så gav ett vanligt gammaldags fönster med dubbla glas (inner- och ytterfönster) ett energital på 118 kWh per fönster (värmeförlust räknat i kvadratmetrar och år) medan första generationens termoglas i ett nytt fönster var **sämre** och gav 160 kWh värmeförlust. Nya fönster med isolerglaskassett ger 73 kWh. En komplettering av ett gammalt fönster med en isolerglaskassett i innerbågen ger dock ett energital på 55 kWh och vill man absolut vara extrem så kan man sätta in en isolerglaskassett med dubbla metallskikt i stället för innerbåge och kommer då ned till 18 kWh men det är det knappast värt med tanke på att väggarna då börjar vara sämre. Isolerglaskassetter kan inte ha genomgående spröjsar heller. Poängen är att det i inget fall är nödvändigt att byta hela fönstret av någon som helst orsak ...

Troligen är den allra förnuftigaste förbättringen att bättra på kittet, måla och täta innerfönstret ordentligt. Täta däremot **inte** ytterbågen så att den inte kan ventilera mellanrummet för då blir det kondens. Man kan täta hela ytterbågen om man lämnar bort tätningen på en liten bit. Och så skall man inte glömma att täta mellan karm och vägg ... Använd INTE plast- eller gummifogskum utan hellre lin- eller hampadrev (som bör vara tjärat i stenhus). Mineralull bör inte heller användas för det är inte hygroskopiskt som lin och hampa. Hygroskopiskt betyder att det både tar emot och avger fukt.

Det finns ännu mycket mer om fönster i det senaste numret av Byggnadskultur (1.17) men mera därom senare.

